

Konstnärlig kvalitetsbeskrivning av fria grupper i Uppsala Kommun. 2015-2016.

Konstnärlig kvalitet är ett ämne som brukar behandlas med stor försiktighet, ibland på gränsen till undvikande. Jag menar att det finns fog för en viss varsamhet och inleder med ett gammalt presidentcitat:

"Det är inte kritikern som räknas, inte mannen som kan visa på vilket sätt den starke mannen misslyckas eller vad den som utför en gärning hade kunnat göra bättre. Äran tillhör den man som faktiskt befinner sig inne på arenan; Han vars ansikte pryds av damm och svett och blod; han som strider tappert, som misslyckas, som gång på gång kommer till korta eftersom varje ansträngning är förbunden med misslyckanden och brister, men som verkligen bemödar sig om att utföra uppdraget; han som känner stor iver och hängivenhet; han som tröttar ut sig i ett vällovligt syfte; han som till slut, i bästa fall, får smaka den segersötma som det innebär att ha åstadkommit något stort och som i sämsta fall, om han misslyckas, åtminstone gör det samtidigt som han visar prov på stort mod..."

Theodore Roosevelts tal "Mannen på arenan" 1910.

Så, respekt för de fria scenkonstnärernas arbete och ljus över min insikt om den sårbarhet de utsätter sig för, ekonomiskt och existentiellt. Oavsett om läsaren av denna rapport är kommuntjänsteman, politiker eller konstnärlig utövare är detta mod viktigt att minnas. Allt övrigt kulturarbete, såväl administrativt som praktiskt, är beroende av det.

Att begreppet konstnärlig kvalitet ingår i riktlinjerna för offentligt stöd, tycker jag är gott och nödvändigt för att försvara och helst också utveckla konstens position i samhället. Likaså tycker jag att Uppsala Kommun visar prov på gott omdöme när de konsulterar någon utifrån, med egen yrkeserfarenhet av scenkonst, för att beskriva denna konstnärliga kvalitet. Flera av grupperna har bett mig se mer än en föreställning, vilket förstås vore ett mer genuint underlag och svaret är trots det; Jag har endast utrymme att se en föreställning per grupp och jag finner det försvarbart för att lämna så mycket som möjligt av den totala kulturbudgeten kvar att dela ut till de fria grupperna.

Konstnärlig kvalitet bör varken uppfattas som ett objektivet eller elitistiskt begrepp. Denna rapport utgör endast en människas perspektiv och får ur detta faktum sin oundvikliga begränsning. Kvalitet är inte en fråga om bättre eller sämre, utan mer om hur. Med vilka egenskaper utförs uppdraget? Kvalitet är i detta sammanhang en kombination av bredd och fördjupning, hur många nås och hur djupt? Även Konstnärlighet betraktar jag som ett subjektivt begrepp, något som ständigt förändras, en färdighet som helst inte låter sig ringas in, eftersom den vill undersöka, expandera och ifrågasätta det vedertagna, det normativa, det för sanning tagna, det redan bekräftade och det allmänna.

Lyckas föreställningen leda mig någonstans där jag inte har varit förut? Hur uppfattar jag dess originalitet, autencitet, medvetenhet och mod? Hur är fältet mellan scen och salong? Lyckas verket ta vara på det levande möte som är scenkonstens unikum? Hur, med vilken uppmärksamhet, ömsesidighet och emotionell laddning utnyttjas detta oförutsägbara möte? Vad, vilka känslor och tankar, lyckas den kommunicera och hur? Blir jag berörd, omskakad, höjer verket min livsupplevelse, blir jag på något sätt förändrad? Detta är frågor jag ställer mig när jag under hösten 2015 och våren 2016 tar del av en föreställning per teatergrupp, enligt kommunens anvisning.

1. Kesselofski&Fiske. Hjälp. 29/9 2015.

Tilltalet är icke-teatralt och ämnesvalet dramatiskt; Miljön på Moder Jord. Målgruppen är skolorungdom, från högstadiet och uppåt och agendan är tydligt redovisad. Skapa medvetenhet kring miljöpåverkan och klimathot. Avspänt och i direkt kontakt med publiken, glider föreställningen igång, skarvlöst från publikinsläppet och mottagandet av publiken. Scenografin minimal och klassrums-anpassad. Två vita män i övre medelåldern, med likartad brittisk brytning och vardaglig klädstil vänder sig till sin publik med information och humor.

Deras uppenbara likhet med varandra och det faktum att de båda, i egenskap av kön, etnicitet och ålder, tydligt är representanter för en grupp människor som hittills har orsakat och fortfarande orsakar mest inverkan på miljön, kommenteras inte. Jag ser å ena sidan en tillgång i detta (att även denna grupp människor är angelägna i ämnet) och å andra sidan en förlorad möjlighet (varför välja två så snarlika aktörer?) Jag utgår från att det är ett medvetet konstnärligt val, som undergräver möjligheter till dynamik och polaritet i berättelsen.

Jag ser inga tydliga rollkaraktärer, den ena mannen tycks mer omedveten än den andre i miljöfrågor, men jag förstår inte riktigt vilka de är. Här finns dramaturgiska luckor som inte hjälper fram någon nerv. Det saknas kontraster och bidrar till att föreställningen som helhet mer lutar åt föreläsning än teater.

Manuset är tydligt brittiskt, inte bara titeln som anspelar på den kända Beatleslåten så väl som på Moder Jords behov av Hjälp, utan även med referenser till Queen Elisabeth, W.C. Fields, Whisky, Liverpool och Chelsea. Jag frågar mig om det är en föreställning som importerats från Storbritannien eller om det är originalverk för en svensk scen. Vissa humoristiska poänger tycks gå förlorade för en ung svensk publik och skapar distans. Här och nu känslan påverkas även av att vissa referenser avslöjar att pjäsen spelats länge, till exempel Bingo-Lotto, vilket å andra sidan påminner om en med ämnesvalet överensstämmande, hög kvalitet i hållbarheten.

Framförandet är lågmält muntert och utan åthävor på ett sätt som går en ung publik till mötes där de är, dock att lågmäldheten ibland passerar gränsen till otydlighet eller nonchalans, vad gäller diktion och röstkvalitet. Jag hör helt enkelt inte alltid vad som sägs från scenen, det är synd och känns slarvigt. Det finns direkt interaktion mellan scen och salong, även den iscensatt med ett stort mått av humor och värme, som lyckas förmedla en slags vi-känsla. Verket tycks sträva efter att vara avskalad för att etablera förtroende.

De musikaliska inslagen framförs med samma avspändhet och värjer sig även de mot precision och briljans, vad gäller musikalitet och kreativitet. Lite som en axelryckning och jag saknar angelägenhet och glöd. Sången om myran uppfattar jag som att den riktar sig till en yngre publik än den som är där.

Föreställningen är kvick, endast 30 minuter och innehållsrik. Jag blir vare sig omskakad eller överraskad av den. Dock road och påmind om ett viktigt ämne.

Konstnärlig kvalitet: Humor, tempo, avspänt, brittiskt, tillbakalutat.

2. Tio fötter. Robins lillasyster. 13/10.

Jag ser en föreställning under Busig-festivalen. Personalen på Gottsunda Dans och Teater skapar vid inläppet en imponerande och lite magisk tystnad i publiken, med tanke på det stora antalet barn som är närvarande. Det hänger redan en förväntan i salongen.

Föreställningen inleder sedan med ett lätt absurt och fnissigt samtal som etablerar direktkontakt med publiken. Ja- och nejfrågor och frågor av typen; Alla som inte är här räcker upp handen. Rösterna från scenen är inte en autentisk skådespelare, utan ett tydligt teatralt grepp som vet att den talar med en teaterpublik som består av barn. Skådespelaren är ung och spelar ännu yngre och använder fraser som "Innan vi börjar..." och "Nu tycker jag vi börjar" på ett sätt som gör mig och vad jag ser även en del av övrig publik osäker på om det har börjat eller inte. Rösterna säger att det har börjat, medan orden påstår motsatsen.

Sedan börjar det och den direkta publikkontakten stryps allt eftersom. Scenografin består av ett par väl utnyttjade grönkädda skärmar, en grå fond och matta, samt ett par cylindrar och ett rätblock. I centrum står en flicka och hennes storebror och det är svårt för flickan att behålla detta centrum. Föreställningen tar avstamp i genusfrågan och i frågan om vem som tar plats och vem som är någon, som antyds redan i titeln. Är jag någon i förhållande till andra eller är jag någon i mig själv? Scenen på dagis är rolig på ett hjärtskärande sätt som är väldigt effektivt, när dagispersonalen nonchalerar flickan som ska vara pjäsens huvudroll. Det gör lite ont.

Manusförfattaren, regissör och ensemble tycks unisont utgå från samma horisont, att alla tjejer i gamla berättelser, i alla fall i Disneytolkningarna, är mesiga och tråkiga och att detta är ett problem. Att även denna utgångspunkt är en tolkning verkar inte bekymra. Jag ställer mig frågande till vad detta gör med publiken, särskilt alla de unga flickor som har Disneyprinsessorna till sina favoriter. Vi förstår att dessa är mindre "rätt" än de manliga hjältarna och budskapet blir åter igen att det feminina är värt att kritisera. Föreställningen ifrågasätter könsnormativet och bekräftar det på samma gång.

Publiken protesterar högljutt och vilt vid frågan om huruvida djur kan vara av båda könen eller enbart män förs på tal. Så klart kan djur vara tjejer. Hur kan de annars föröka sig? Flera publika kommentarer ignoreras tyvärr, men publikens starka uttryck är befriande att höra, även om ensemblen inte riktigt låter sig beröras ömsesidigt. Det tycks mig som att den unga generationen är långt mer självklar i denna övertygelse än vad föreställningen vill göra gällande. Lite som att den unge mannen på scenen är en gubbe från förr i tiden. Mycket har hänt fort i de här frågorna de senaste åren och det är lätt hänt att en skjuter sig i foten.

En scen mellan Robin Hood och SuperMarion, (Superfyndigt namn!), ges stort utrymme mot slutet av pjäsen. Fortsatt är det maskulinitet som framhävs som positiva egenskaper, något som flickor också borde få äga. Pilskyttet är lekfullt och underhållande gestaltat. I ensemblen finns så väl spelglädje som rutin och framför allt den äldre skådespelerskan behärskar närvaron i berättelsen utan att förlora närvaron i rummet. Denna trygghet saknas hos de yngre skådespelarna.

Konstnärlig kvalitet: Lekfullhet, icke dialogisk estetik,

2. Teater Da Capo. Nussekudden. 13/10. Busigfestivalen.

Bakom en skir, vit halvcirkelformad fond skymtar tavelramar och galgar med svarta kläder. På scenen står en belyst kista. Tillsammans med ganska små barn kommer jag in i detta rum, från den kommunala och lite slitna pragmatismen på Mötesplats Treklängen. -Tadam, sätts ljuset på och en wow-känsla går genom rummet och mitt bröst. Med enkla medel etableras omedelbart, att detta är något annat än det konkreta och triviala, en annan dimension av livet. Det är magi och poesi och minnen. Det är längtan efter trygghet och kärlek till Morfar. Jag blir berörd direkt.

Upp ur kistan kommer snart de vardagliga föremål i vilka magin bor, ett grillgaller och en docka och publiken skrattar. Till sist det mest magiska föremålet, nämligen Nussekudden. Genom att låta barnbarnet, flickan och den vuxna kvinnan, berätta historien om sin Morfar, från det att han var helt liten och bortom ålderdomen och livet, får vi i publiken, barn såväl som vuxna, maximalt antal möjligheter till identifikation. Alltså en kvalitet som når både brett och djupt. Alla kan vi förstå behovet av närhet och Nussekuddar. Och alla kan vi känna denna saknad och längtan, när närheten, Nussekudden eller Morfar inte längre finns. Flickan berättar om sin Morfar och Nussekudden är Morfars, den som har följt honom genom livet.

Det är högt tempo och många episoder, skoldans och lumpen, osv. Den manliga skådespelaren är Morfar i alla åldrar och den kvinnliga skådespelaren är alla andra roller, lekfullt, humoristiskt och det är Nussekudden som är föreställningens nav. Dramaturgin är driven och tydlig. Regin låter små medel göra stor effekt, ljusförändringar, munspel och sång. Det finns en intimitet i verket som väl stödjer pjäsens tema.

Den unga publiken är engagerad och ger ibland ljudligt uttryck för sina tankar och känslor, interaktionen mellan scen och salong är oftast på publikens initiativ. Från scenen möter ensemblen ibland och ibland inte. Föreställningen håller sitt driv och sitt tempo och någon gång undrar jag om publiken blivit lämnad av skådespelarna. Men i slutet öppnas ett samtal om Nussekuddar och båda skådespelarna möter publiken i ömsesidighet, öppenhet och med värme. Det är fint.

Konstnärliga kvaliteter: Lyhörddhet, humor, poesi, magi, intimitet, värme.

4. Bananteatern. Wahaha. 13/10. Busigfestivalen.

På Gottsunda dans och Teaters stora scen ser jag en blå dörr och 20 rätblock i olika färger uppställda i en vansklig cirkel. Jag hör piano och bas. Anslaget gör mig nyfiken! En hand trevar sig in genom dörren och gör en smygande entré. Fiol. En glad kines (*sic!*) med röda kinder kommer in och vinkar till publiken, sänder en signal till oss om att han vet att vi är där. Kontakten är etablerad, vi är i samma tid och rum. Tyvärr upphör denna kontakt under långa perioder av föreställningen och den dialogiska estetiken fullföljs inte. Jag upplever snarast att den fjärde väggen är tämligen rigid och att föreställningen inte vill låta sig transformeras av salongens signaler och ljud. Det finns en musik och en koreografi som inte tycks tillåta avvikelser från det planlagda schemat.

Det står ganska tidigt klart att här är rörelsen och formen navet i berättelsens dramaturgi. De små, små stegen som förskjuter perfektionism och ordning mot kaos och anarki. En underbar och inspirerande tematik. Barnen i publiken skrattar väldigt mycket år oordningen som ovillkorligt tar över och det är uppenbart att det slår an en sträng hos dem. Jag förstår det som (deras) vårt behov av att förlora kontrollen och ge oss hän åt det vilda och otämjda och oförutsägbara. Och publiken ger sig hän och släpper loss. Fast inte just när det passar föreställningen. Verket stannar i en kontrollerad form.
– TOKGUBBAR! Ropar publiken. Skådespelarna hör inte eller tar inte in. Det är synd.

De tre skådespelarna/dansarna är klädda i pastellfärgade skjortor och slips och spelar sig glatt och hurtigt genom en mycket exakt och väl tajmad koreografi. Det finns drag av clown och cirkus, men utan clownens nyfikenhet i mötet med publiken. Även aktörernas humör och uttryck tycks exakt planerat, inte påverkbart av nuet. Mer med smak av svettigt gypapass än av dans och sinnlighet.

Scenografin och koreografin är uppfinningsrik. Kartongerna blir en figur som föder en liten kartong. En dragspelsbänk fällt ut ur ett par kartonger. Det är överraskande och effektfullt, väl genomfört, roligt dock strängt planerat. Publiken pratar ganska mycket efter ett tag, men jag hör aldrig att de blir bemötta. Görandet är överordnat varandet. Jag saknar det autentiskt vilda.

Jag läser (eller får höra) att föreställningen spelats som gatuteater och undrar över förhållningssättet med tanke på detta. Den föreställning jag ser spelas i en frontal scen/salong miljö och jag antar att den är gjord för att spelas i den cirkel som från början är angiven.

Mot slutet av föreställningen bjuds så publiken åter in i skeendet, för att dansa tillsammans med ensemblen till Pharell Williams Happy, men då är det som att det är för sent för publiken att släppa loss. Några äldre elever vågar eller gör som de blir uppmanade, men det stora flertalet i publiken sitter kvar.

Konstnärliga kvaliteter: Energi, form, kulturellt gränsöverskridande, tempo, glatt humör.

5. Fredskvartetten. Från utanförskap till entreprenörskap. Busigfestivalen 14/10

Denna föreställning är en slags undercover-teater som ges till högstadieskolor och gymnasier under förespegling att det ska vara föreläsning i ämnet enligt pjäsens namn.

Den består av 3 delar. Första delen: ung, manlig entreprenör i snagg och kostym utger sig för att vilja väcka skolungdomarnas tävlingsinstinkt, ta sig loss ut Jantelagen och Folkhemsfängelset. Oväntat måste han korta ner sin föreläsning eftersom skolan lyckats göra en dubbelbokning och har två föreläsare där samma tid. När mannen visat bilder av sin karriär inom vapenindustrin och citerat Linda Skugge är det dags för kvinnan och den andra delen. Hon berättar om aktivism och ställningstaganden och att hon efter två fängelsedomar kommer att behöva leva på existensminimum i 20 år och att hon tycker att det var värt det. "Varje människa har ett värde".

Del tre består av frågestund med publiken och här saknar jag att se föreställningen med en verklig skolklass, under dess tänkta dolda förutsättningar. Den jag ser är för spridda vuxna som jobbar runt och med busigfestivalen och själva skolklassen uteblir tyvärr. Denna del blir därför svår att kommentera i den efterfrågade kontexten. Även om skolklassen hade varit där denna dag, skulle överraskningsmomentet gått förlorat, eftersom den spelade på en teater under en teaterfestival. Som idé låter det både effektivt och provocerande och jag hade gärna tagit del av ögonblicket när föreställningen avslöjar sig som teater. Vad händer med publikens tillit och förmåga att avgöra vad som är sant och falskt?

Skådespeleriet är briljant. Både mannen och kvinnan är oerhört övertygande och trovärdiga i sina respektive roller som föreläsare. Trots att jag vet att det är teater lyckas de både provocera mig som föreläsare och beröra mig som människor.

Den första delens manus lämnar vissa frågetecken. Det är för mig oklart varför entreprenörskap kopplas samman med en anställning inom vapenindustrin. Där vapenindustri och fredsaktivism står i glasklar polaritet till varandra, blir jag inte riktigt klok över hur manus ställer aktivism och entreprenörskap mot varandra. Kanske är det pjäsens titel som förvirrar mig. Det är svårt att inte tolka den ironiskt och de två orden utanförskap och entreprenörskap klingar väldigt mycket den förra regeringen när jag hör dem hösten 2015.

Föreställningen tar mig definitivt till ett rum där jag inte varit tidigare. Den får mig att reagera, såväl emotionellt som intellektuellt. Samtalet som uppstår är det som kan uppstå denna dag, med den publik som är närvarande. Skådespelarna är närvarande och uppriktiga och inger både frågor och förtroende. Jag grämer mig mycket att jag inte fick se denna föreställning på en skola för en oförberedd publik.

Konstnärliga kvaliteter: Risktagande, mod, nyskapande, stringens, dilemma.

6. Teater Spektaklet. Arken. Busigfestivalen.

Ute i foajén, innan föreställning, passerar skådespelare med storm och regn. Inne i salongen en fond av glittrande silverremсор. På scenen en kontrabas och några lådor. Det känns exklusivt och spännande. Fyra skådespelare, 2 män och två kvinnor, alla i samma ålder (övre medelåldern) gör entré och talar om vädret. Jag nämner åldern för att den påverkar spelet. Alla håller en genomgående och likartad teatral intonation som antyder att de gör sig yngre än de är (kanske barn), alternativt att de spelar för barn. Här är regin oklar.

Gamla Farfar muttrar förbi med en duva i en bur och säger något om människornas girighet. Han tar plats vid kontrabasen. Den ena kvinnan/(barnet?) ber farfar berätta om Arken. Det blir livebas till inspelade trummor. Musiken är suggestiv och vacker. Vi får se skådespelarna göra resa bakåt i tiden, men publiken blir inte inbjuden eller medtagen på denna resa. Känslan av att pjäsen spelas *för* publiken, snarare än att den uppstår i ömsesidighet kommer att eskalera under berättelsens gång.

Noa dyker upp, i vinrött och brunt, som docka och som människa och Gud talar. Så följer den gammaltestamentliga historien om Noa och Arken. När den byggs och alla djuren som ska med och stormen som ska komma. Klimathotet i en biblisk kontext. Som driv i berättelsen ligger den finfina musiken. Scenografin och dockorna (alla djuren) är suveränt vackra, påhittiga och fantasieggande och regin ger många fin och roliga lösningar. Ljuset skänker sensualism och skönhet.

Det som hindrar mig från att bli berörd är distansen mellan scen och salong. Barnen söker tydligt kontakt, lärarna hyssjar allt mer och spelet rullar på. Verket är tydlig i sin tematik; "en för alla, alla för en", men ömsesidigheten och lyhördheten som krävs för att bekräfta det, här och nu, uteblir.

Konstnärliga kvaliteter: Fantasi, musik, förevisande, allvar, stor ensemble (med tanke på föreställningens omfattning)

7. Panikteatern. Lilla Nollan och dom andra. 16/10 Busigfestivalen.

En tydlig och närvarande föreställning. Lika starka som siffrornas färger står mot den vita fonden, lika starkt framstår uppriktigheten i mötet mellan skådespelarna och den grupp av förstaklassare som ser föreställningen tillsammans med mig. Känslan när ett möte uppstår är lika omedelbar som svårbeskriven och en konstnärlig kvalitet i sig. Närvaron känns i kroppen. De förtjusta skratten i publiken är.

Jag ser en röd basker och musiken associeras lekfullt till speldosa eller kanske cirkus. Någon faller från ett moln och någon flyger på en studsatta, allt andas lätthet och ljus. Det är lekfullt och roligt och oproblematiskt. Kärnan i berättelsen går tung och mörk som ett blysänke till botten i mig. Att vara en nolla, att bli avvisad, att vara ingenting, den som ingen behöver eller räknar med. Och att oförtrutet gå vidare, till nästa möte och till nästa, med samma naiva förhoppning om att mötas och bli betydelsefull för någon annan. Frågan om Nollan finns eller inte är djupt existentiell och när ung såväl som gammal. Om en är ingen, är en någon då?

Ensemblen består av en kvinna och en man. Kvinnan gör Nollan, med uppenbar erfarenhet och lågmäld auktoritet utan att tappa vare sig spelglädje eller nyfikenhet. Hon talar autentiskt till sin publik. Mannen går hela vägen i alla andra siffror/roller, det är variationsrikt, generöst och överraskande. Här finns en kvalitet i båda dessa skådespelares rutin och yrkesskicklighet som skulle kunna beskrivas med ordet trygghet.

Vid något tillfälle skvätts vatten på scenen och barnen i publiken ropar entusiastiskt; Det är äkta vatten, det är äkta vatten! Just ordet äkta är det som stannar kvar. Ett bedrägligt ord; - det som är äkta för mig, är inte nödvändigtvis äkta för någon annan, men, vi känner alla igen äkta när vi ser det och då vill vi ha det.

Föreställningens främsta konststycke ligger i hur den helt äkta, lyckas balansera med sådan fluffig lätthet över den svarta avgrunden.

Konstnärliga kvaliteter: Färg, tydlighet, existensialism, humor, äkthet

8. Teater C. Tills vi ses. Köttinspektionen den 21/11.

Det ligger ett mättat gult ljus över Köttinspektionens råa, industriella lokaler. Disonanta toner från en kontrabas och ibland ett piano. Två män rör sig i slow motion i grå kostymer över en cirkelformad scen omgiven av en hög sammetsfond i obestämbar färg. Två livemusiker, unga män, sitter bakom sina instrument till vänster på scenen. Tonerna och rörelserna och ljuset känns sjukt. De grå männen möts och nickar allvarligt till varandra, som en slags klart-för-start-signal.

En kvinna i 30-års-åldern hostar in med en låda. Männerna öppnar fonden, för att släppa ut kvinnan mot det flödande ljuset. Vi är dödens väntrum, men kvinnan är inte redo att gå än. Hon vänder sig mot lådan och tar fram brev och vykort. Dessa minnen sjungs till nykomponerad musik. Sången är genomgående mycket tät och säker, känslös och professionell, särskilt kvinnans.

Brev för brev, tar sångerna oss bakåt i kvinnans liv. Födelsedagskortet från Mormor blir som milstolpar, från 30 någonting och ända tillbaka till 7-års-åldern. Kärlek, vänskap och arbetsplatser passerar i revy. Vad är minnesvärt i en människas liv? Det smärtsamma, svek, skam och ögonblicken av stolthet och glädje. Varje brev har en egen karaktär och de tre sångarna turas om att sjunga, oftast solo, och ibland tillsammans. Formerna är konsekvent genomförda och den musikaliska kompositionen både vacker och ambitiös. Jag blir ofta berörd. Stämningar glider förbi. Glädje och sorg.

Föreställningen marknadsförs som en musikal, men den saknar talade partier och scener. Jag tycker det är synd. Sångarna blir regimässigt lämnade i glappen mellan låtarna. Ibland yppar de något ord eller två, om vem som ska sjunga eller om de ska sjunga, men här finns inget manus och det blir tydligt att ensemblen består av sångare och inte av skådespelare. Endast i en sång förekommer någon gestaltning att tala om, då sångtexten består av den enda meningen "*jag älskar dig*" och de två som inte sjunger gestaltar något annat. I övrigt saknas gestaltning.

Det dramaturgiska greppet är starkt och ovanligt för teaterscenen, oftare använt på film. Istället för att hålla spänningen vid liv genom frågan "*hur ska det gå?*" ligger hela anspänningen i att få veta "*hur har det varit?*". Det liv, som vi vet ska ta slut. Och det livet gestaltades med ljus och glädje över det som varit, snarare än med sorg över att det skulle ta slut. För egen del tyckte jag det var tydligt redovisat från början att föreställningen skulle sluta med döden, denna känsla delade jag dock inte med alla i publiken.

För mig var frågan istället den om de två gråklädda männen. Vilka var de? Kanske en slags foajévårdar i detta dödens väntrum, eller dödsänglar. Så kunde det ha varit, men då uppstod en fråga om relationen de hade till kvinnan. De kände varandra, tror jag. De visste något om hennes historia och kunde avgöra vem som var lämpad att berätta vilken historia. Här saknas för mig ett par avgörande pusselbitar i manuset. Vilka känslor hade de inför sitt uppdrag? Vilka var musikerna som satt så nära och spelade så lyhört? Fanns de i föreställningens rum? Jag vet inte.

Konstnärliga kvaliteter: Nyskapande, musikaliskt, originellt, berörande, enkelt.

Gottsunda Dans & Teater. Bu, Bä, Bau. Uppsala stadsteater

Black. Musik. Sssshh!

Den unga publiken som är där samtidigt som jag tycks fångas omedelbart av det som är den stilsäkra regins kännemärke, det omedelbart, enkelt och avancerat på samma gång. Vi uppfattar medvetenheten/meningsfullheten och förstår att något viktigt är på gång och kan tryggt luta oss in att skådespelarna vet vad de ska berätta.

På golvet ligger ett tjockt rep i en ring. Innuti ringen står två clown/får och bråker. En hona och en hane. Det finns redan ett innanför och ett utanför. Och en kontakt som går igenom. Barnen skrattar mycket åt fårljuden. Fåren blickar ut till oss och söker vår kontakt. De talar till oss, på fårspråk. Vi svarar med människoljud. Vi har knutit an till varandra bortanför vardagen. Över gränsen som är repet. Kostymerna associerar jag till sjöman och till sagoböckerna om de två fåren Bu och Bä. Men det här är några andra får, med liknande namn. Vänner, människor, clown, får, lite av allt.

Senare ligger repet/gränsen öppnats och ligger rakt längs med publiken. Pappersplan kommer flygande från kulissen. En flicka dansar in och det är lekfullt och speglande, härmande. Hon möter en glasvägg. Fastnar. I en imaginär gräns/vägg. Orden som används är i stort sett bara Bu, Bä och Bau. Vi förstår ibland vad de menar och ibland inte. Som de själva. De söker, famlar och förklarar. Försöker göra sig förstådda. Flickan/skådespelaren äger sitt fysiska redskap fullt ut och är mycket komisk i en stark-dum figur och lätt att tycka om.

Det finns ett gräl, gråt och fallövningar. En konflikt mellan de två som görs med distans och glimt i ögat. Kanske finns här också en konflikt mellan lek och allvar och vi i publiken lämnas hängande ett ögonblick i ovisshet. Ska vi tro på dem eller inte? Det finns vissa ögonblick som inte helt tillåts bli på riktigt, där jag önskar att sorgen skulle få lite större rymd och tyngd. Kanske en dramaturgisk svacka och hör ett och annat ”Skynda på nu i publiken”.

Till ett jazzigt komp rullar en vit skärm in i bakkant av scenen. Blå cirklar ligger i underkant. Är det havet som kommer rullande? Jo. Skådespelarna leker bakom skärmen, lurar oss, trickar och gör synvillor. En arm blir väldigt lång, plötsligt finns fem händer. Det är lätt och magiskt. Publiken utbrister i genuina VA???

Det blir får på bild och flygplans ljud och suggestiva stråkar. Den lilla röda räddningsbåten och ett monster i sjön och nu är allvaret över oss. Det är på riktigt och jag tror. Berättelsen utvecklas med stor uppfinningsrikedom, poesi och lekfullhet. Föreställningen överraskar mig också när musiken helt bryter med tidigare ton och går över i Michael Jackson och rökmaskin. Det blir pardans och jag tror att BAu drunknar i havet. Barnen jublar igenkännande åt låtvalet och vill fånga röken. Röken är lika flyktig som en gräns. Den finns och finns inte på samma gång.

Repgränsen har hamnat på andra ledden. Bau är tillbaka och vill ta sig tillbaka. Till livet? Det blir existentiellt. På liv och död. OM vi leker med varandra finns inte gränserna. Som helhet finner jag föreställningen mycket väl genomarbetad och genomförd, i sin förmåga att balansera djup och lätthet i ett tungt och aktuellt ämne. Till sist får alla ett pass i present och är fria att resa var de vill.

Konstnärliga kvaliteter: Fysisk. Underhållande. Poetisk. Närvarande. Magisk. Intelligent.

Parken, Teater Essence. Tuppen. Björklinge bibliotek. 18 mars 2016

Förutsättningarna är så minimala och avskalade som de kan vara för en teaterföreställning. Barn på golvet vända mot spelplatsen; ett par stolar och skärmar. Det visar prov på stort självförtroende och tillit till själva berättarkonsten. Berättelsen är det centrala, inte dekorationerna. I detta fall "Tuppen" två skilda berättelser, sammanbundna av musik och berättarteknik.

Duon som genomför föreställningen utgörs av två samspelade och lågmält närvarande kvinnor, en musiker och en berättare. Musikern är gör spelande entré i rödsvart narrdräkt. Hon är en skicklig hantverkare och etablerar direkt en fin publikkontakt. Det är snäckspel på stövel, flöjt och handklapp. Berättaren kommer med en hund i ett paket och lätt rödmålade kinder och näsa.

"Det var en gång" börjar det i klassisk sagostil. Den första sagan känns dock modern snarare än klassisk. Den handlar om gathunden Shanti och tar oss med till Indien. Befriande med ett icke västerländskt perspektiv och genusmedvetet val att låta hunden vara en hon. Musiken och ljuden etablerar suggestivt miljöerna. Ett cykelstyre gör gatubild och en gonggong gör templet.

Ett barn i publiken frågar plötsligt högt "när börjar videon?" och bidrar till att göra föreställningens direkta enkelhet tydlig och meningsfull som konstnärlig kvalitet. Ett levande möte utan teknik emellan är ovanligt. Frågan besvaras också med ärligt allvar utan att raljera; Det här är berättande, det blir ingen video. I sagan möter hunden sina tusen spegelbilder och förstår att det är ingenting att vara rädd för och publiken får se sig själva i spegel.

Utan paus, kanske lite abrupt till och med, kommer så nästa berättelse och den blir på ett sätt en kontrasterande balans eftersom den är en riktig klassiker, nämligen Stadsmusikanterna från Bremen. Å andra sidan finns en röd tråd i att det igen är en fabel med djur som ger sig ut på äventyr. I denna saga finns ett existentiellt tema. Åsnans flykt handlar om liv och död och en länk till första sagan finns i att allt inte är vad det synes vara. Detta hade kunnat lyftas tydligare i regin.

Jag får inte någon känsla av att barnen känner till sagan och kanske ingår ett mått av bildning och kulturarv i ambitionerna. Skådespeleriet tar större plats och blir livligare, yvigare; en bonde på dalmål och en fysisk tupp. De många olika och ovanliga musikinstrumenten är en bärande del; dubbelflöjt, tvärflöjt Grande och durspel. Barnen bjuds in till interaktivitet genom att minnas djuren, sjunga och klappa händerna. En olycklig fråga uppstår i mig när barnen minns tuppen som en höna och blir korrigerade på det för det var ju en tupp. Det var fel svar, medan Rövaren i ödehuset är en rövardrottning.

Åsnan, hunden, katten och tuppen överlever sitt äventyr och alla får någon mat som den tycker om. Barnen bjuds upp till dans och nästan alla vill vara med. Efter berättelsens slut får barnen fråga om musikinstrumenten och även komma fram och titta. Övergången är minimal och visningen blir en del av föreställningen. Det är något med att ligga så nära vardagen och samtidigt bjuda på så mycket fantasi och musikaliskt fantasteri som imponerar.

Konstnärliga kvaliteter: Musikalitet, avskalat, interaktivitet, raket, vardag, saga.

Tornet Productions. Tågrån på rälsbussen. Almunge station. 23 augusti 2016-08-24

På många sätt är detta en storslagen satsning av en liten grupp med liten budget. Ensemblen på 9 personer är större än någon av de övriga föreställningar jag sett. Den sjunger, förflyttas och interagerar med publiken, bjuder på eldeffekter, sång och natur, utspelar sig på flera olika spelplatser, inomhus och utomhus, i och utanför både glesbygden och gängse scenkonstkontext. Mestadels inuti den avgasfyllda rälsbussen mellan Almunge och Moga, men även på perrongen och i stationsmagasinet. För denna vilda idé ska gruppen ha cred.

Att beskriva den konstnärliga kvaliteten av denna produktion blir trots det svårt. Jag vet inte om jag riktigt kan kalla detta för en teateruppsättning. Det är mer en happening eller ett spex. Den bärande idén tycks vara att göra något kul av att visa upp rälsbussen. Det saknas ett genomarbetat manus och idé till historia. Någon dramaturgisk idé kan jag inte upptäcka. Endast ett par av de nio i ensemblen verkar ha någon scenvana. Replikerna är bitvis medvetet improviserade och interagerande med publiken, men grundhistorien är slarvigt tänkt. Eller inte alls.

Huvudrollen Tidlund är värd och konduktör och sjunger en sång på perrongen innan vi kliver ombord på rälsbussen. Han sjunger roligt och bra men mötet mellan publik och aktörer är otydligt och överspönt på samma gång. Vilka är vi som ska resa till Moga? Vad gör vi där? Vi vet bara att med denna rälsbuss ska även ett viktigt föremål transporteras. Ordvitsarna duggar.

En museal ambition att visa gamla föremål tycks central, typ små pappersbiljetter som klipps hål i, med det är otydligt vilken tid vi befinner oss i. Kostymerna är ibland ambitiöst genomförda och ibland utstuderat slarviga och sträcker sig från sent 1800-tal till vilka 2016-jeans med ring i örat som helst. En älg på rälsen i form av en skojfriskt målade kuliss väcker många skratt, men jag förstår inte formen. Frågan Varför lämnar mig vilsen genom hela berättelsen. Vad vill de mig?

Själva rånet är klichémässigt och överraskande genomfört med hjälp av några vissnade björkar i en slänt och eldvapen. Rånarna stormar tåget och pratar om olika nivåer av tortyr, den värsta för Tidlund att ha sönder hans klocka. Bytet är polisens födelsedagstårta. Det är dessa rånarna är ute efter. Olika möjligheter drar genom mitt huvud, driver vi med polisen eller med tjuvarna. Vems sida står jag på? Vad är poängen med att Tidlund plötsligt ska äta lunchmacka? Jag får inga svar. Ibland vågar lokförare Gaslund inte köra tåget själv, ibland vågar han. Förklaringen till rånet är snopen. En av rånarna fick som pojke bara äta rån på sin födelsedag. Denna pojkröll spelas av en av två kvinnor i ensemblen. Berättelsens enda kvinna är helt tyst och kan inte spela fiol. Genusmedvetenheten ligger i nivå med nån bilderbok av Richard Scary.

Om de åtminstone fått ett manus och någon regi att tala om skulle detta kanske kunnat vara ett konstverk, men denna produktion erbjuder varken det ena eller det andra. Det är så löst och ytligt genomfört. När rånarna väl är gripna får de sjunga och spela för att betala sina böter, "Kulturarbetare har ju aldrig några pengar". Så sjunger de en visa om att de inte har sovit för att de ätit så mycket godis. Slutrepliken i föreställningen slår fast att SJ betyder Satans Järnvägar. Jag fattar ingenting och jag har inte roligt. Till Tornets försvar ska sägas att det har dock den lilla publiken barnfamiljer som är där. Dessutom får de bullfika efteråt.

Konstnärliga kvaliteter: Slarvigt, vilt, interagerande, osorterat, ordvitsigt, musealt.